

Folklor muzyczny województwa łódzkiego

Łódzki Dom Kultury jest główną instytucją wojewódzką podejmującą działania, których celem jest animacja, popularyzacja i wspieranie tradycyjnej kultury ludowej. Placówka, założona w 1953 roku, od początku była instytucją regionalną (nie miejską, jak sugeruje nazwa) i realizowała podstawowe cele z zakresu ochrony i promocji kultury ludowej. Jednak dopiero od 1980 roku, kiedy powstał tu Dział Kultury Ludowej, działalność tę prowadzono w szerszym zakresie. Kilka lat później zmieniono nazwę na Ośrodek Regionalny, a obecnie jest to Dział Dziedzictwa Kulturowego i Folkloru Regionów. Realizuje on wymienione wyżej cele, chroniąc najcenniejsze przejawy kultury tradycyjnej województwa, aktywizując środowisko artystów ludowych, zespołów, kapel oraz solistów – instrumentalistów i śpiewaków – poprzez organizowanie różnorodnych przedsięwzięć, w tym: przeglądów, festiwali, spotkań, współpracując z instytucjami kultury i samorządami lokalnymi. Na przykład z Regionalnym Centrum Rozwoju Kultury i Turystyki z/s w Działoszynie ŁDK współorganizuje Międzypowiatowy Przegląd Kapel i Zespołów Śpiewaczych, z Muzeum Okręgowym w Sieradzu – Spotkania Folklorystyczne Polski Centralnej „Od kujawiaka do oberka – autentyzm i inspiracje” w Sieradzkim Parku Etnograficznym.

Łódzki Dom Kultury publikuje również rezultaty prowadzonych przedsięwzięć terenowych. Należy do nich dwupłytowy album CD „Tradycje muzyczne Polski środkowej”, obejmujący nagrania dokumentacyjne kapel, skrzypków i śpiewaków ludowych z lat 2003-2007 z terenu województwa łódzkiego, ze zbiorów ŁDK (nagrania, wybór i opracowanie Ewa Sławińska-Dahlig). Zrealizowano też projekty związane z muzyką tradycyjną, obejmujące wydanie antologii pieśni ludowych: „Pieśni rawskie”, oprac. Danuta Dębska, red. Ewa Sławińska-Dahlig (Łódź 2010) oraz „Folklor muzyczny ziemi radomszczańskiej”, oprac. Marek Koper, red. Piotr Dahlig (Łódź 2014).

Duże znaczenie dla Łódzkiego ma obecność wybranych reprezentantów województwa na ogólnopolskich festiwalach i przeglądach folklorystycznych. Corocznie ŁDK podejmuje opiekę merytoryczną i starania organizacyjne, aby udział wybitnych artystów ludowych w tego typu wydarzeniach stał się możliwy. Dzięki temu nieznani lub zapomniani artyści ludowi zostali wylansowani, a ich umiejętności zauważone i udokumentowane. Bez takiej troski duża część unikatowego niematerialnego dziedzictwa kulturowego uległaby zaprzepasczeniu.

Za swoją działalność w zakresie opieki i upowszechniania kultury ludowej ŁDK otrzymał 11 grudnia 2015 roku – w Zamku Królewskim w Warszawie, z rąk Wiceprezesa Rady Ministrów i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Piotra Glińskiego – Nagrodę im. Oskara Kolberga. Nagroda przyznawana jest za zasługi dla kultury ludowej od 1974 roku. Patronuje jej najwybitniejszy polski etnograf Oskar Kolberg (1814-1890), którego dwusetną rocznicę urodzin obchodziliśmy w 2014 roku.

Najważniejszym wydarzeniem folklorystycznym w kraju, na którym nie może zabraknąć co roku uczestników z województwa łódzkiego, jest Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą, organizowany przez Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie, a finansowany głównie przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Festiwal ten z całą wyrazistością pokazuje, że tradycyjna, autentyczna kultura ludowa w Polsce jest nadal żywa – do kontynuowanej od lat kategorii „mistrz-uczeń” i istniejącej od kilku lat kategorii „folklor rekonstruowany” zgłasza się wielu uczestników. Festiwal w Kazimierzu jest świętem muzyki ludowej, jednak nie dla tych, dla których folklor muzyczny ma wyłącznie wymiar estradowej zabawy i rozrywki, lecz przede wszystkim dla tych, którzy traktują go jako część życia, sposób bycia, wspomnienie młodości, element dawnej kultury. Festiwal w Kazimierzu, jako swego rodzaju rezerwat dawnej kultury, daje możliwość poznania – przekazywanego nadal metodą ustną,

pamięciową – najdawniejszego repertuaru. W ostatnich latach wśród laureatów tzw. Baszt (najwyższych nagród festiwalu) i pierwszych nagród znaleźli się m.in. skrzypkowie: Tadeusz Kubiak z Mchowic, Eugeniusz Rebzda z Łaznowa, Jan Kępa z Bobrowca, Roman Wojciechowski z Tomaszowa Mazowieckiego, Tadeusz Kuźnik z Majaczewic, poza tym: Kapela Tadeusza Kubiaka, Kapela „Dobrzelińcy” z Żychlina, Kapela Andrzeja Leszczyńskiego z Michowic, śpiewacy: Stanisław Madanowski z Boczków Chełmońskich, Henryka Kowalczyk z Sielca, Bogusława Świderek z Drzewiec i inni.

Kultura tradycyjna regionów województwa łódzkiego zainteresowała w ostatnich latach (od 2011 r.) również młode pokolenie muzyków, w tym przedstawicieli innych dziedzin artystycznych, także spoza województwa. Ze źródeł muzyki tradycyjnej tego terenu zaczęły czerpać zarówno grupy rekonstruujące muzykę ludową, m.in.: kapela Kożuch z Łodzi, kapela DiaBuBu z Łodzi, kapela Od Niechcenia, kapela Raducz Piotra Kaznowskiego z Warszawy (wykonujące repertuar skrzypków: Stanisława Klejnasa z Raducza, Tadeusza Kubiaka z Leśmierza, Czesława Skrzydłowskiego z Pabianic, harmonisty Sławomira Czekalskiego), a nawet zespoły jazzowe – grupa Wojtczak NyConnection wydała płytę „Folk Five” inspirowaną muzyką łęczyckiego skrzypka Tadeusza Kubiaka, do którego repertuaru sięgnął lider zespołu Irek Wojtczak i amerykańscy muzycy jazzowi. Wymienieni artyści, podobnie jak młode pokolenie w zespołach regionalnych i kapelach dają nadzieję, że folklor muzyczny będzie kontynuowany – również w postaci wiernej swojej pierwotnej tradycji, mimo nieuchronnych procesów dekontekstualizacji i dekulturacji.

Ewa Sławińska-Dahlig